

YAPISAL ŞİDDETİN MECLİSTE TEZAHÜRÜ: TORBA YASA GÖRÜŞMELERİ

Necdet İPEKYÜZ*

Öz: Bu yazıda Sağlıkla İlgili Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'nin Genel Kurul'da görüşülmesi ve yürürlüğe girmesi sürecine ilişkin izlenimlere yer verilmiştir. Yazı, Türk Tabipleri Birliği'nin bu konudaki görüşleri çerçevesinde, süreç boyunca yaşanan usulsüzlükler ve AKP'nin sağlık politikaları konusundaki genel tutumunu değerlendirmektedir. Bu temelde katılımcı demokrasinin desteklenmesi ve halk, sivil toplum ve seçilmişlerin ortaklaşa hareket etme gücünün artırılması gerekliliği tartışılmaktadır.

Anahtar sözcükler: Kanun Hükmünde Kararname, Türk Tabipleri Birliği, sağlık politikaları, AKP

Manifestation of Structural Violence in the Parliament: Omnibus Law Discussions

Abstract: This article reflects impressions from the process of parliamentary debates on the adoption of the Law Amending Some Legislation and Law Decrees Related to Health and its taking effect. Within the framework of the opinion of Turkish Medical Association on this issue, the article addresses infractions taking place in the process and the overall attitude of AKP in relation to health policies. In this context the article discusses the need to support participatory democracy and to enhance the power of people, civil society and elected representatives to act jointly.

Key words: Decree in Force of Law, Turkish Medical Association, health policies, AKP

AKP, 16 yıllık iktidarı boyunca yasa yapma stratejisini iki temel yaklaşımla sürdürmektedir. Bunlardan birincisi, farklı alanlardaki düzenlemeleri tek bir teklifin içerisinde yerleştirecek şekilde torba yasa olarak parlamentoya sunmak; ikincisi ise torba kanun teklifi içerisinde toplumsal duyarlılığın yüksek olduğu bir konuda, yetersiz de olsa, bir düzenleme yerleştirip geri kalan maddelerde kendi siyasi ajandasını yürütmek şeklindedir. Bu iki temel yaklaşım ek olarak, kanun teklifi görüşmelerinde, kendi gündemindeki maddeleri kamuoyundan saklamak amacıyla muhalefetin söz hakkı kesilmekte ve komisyon/genel kurul görüşmelerinde gerginlikler yaratılarak dikkatler başka yöne çekilmektedir.

Sağlıkla İlgili Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'nin Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu'na getirilmesi, ardından da Genel Kurul'da görüşülerek kabul edilmesi ve yürürlüğe girmesinde de aynı tutum sergilenmiştir. Sağlık hizmet sunumunun hemen hemen tüm aşamalarında yaygın ve ciddi bir sorun hâline dönüşen sağlıkta şiddet, 2 Ekim 2018 tarihinde Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Uzmanı Dr. Fikret Hacıoğlu'nun; tedavi ettiği hastası tarafından ateşli silahla saldırıya uğrayarak;

hayatını kaybetmesinin ardından tekrar gündeme geldi. Sağlık çalışanları, şiddeti önleyici yasa çıkarılması talebini yinelediler. Sağlıkta Şiddete Karşı Yasa olarak tanımlanan 44 maddelik torba yasada yalnızca bir madde (ilk teklifte 24. Maddeyi daha sonra bazı maddeler geri çekildiği için 21. Madde olarak geçti) sağlıkta şiddet ile ilgiliydi. Maddede, sağlık personeline yönelik kasten suç işleyen kişilerin polis tarafından yakalanacağı, savcılığa sevk edileceği, müşteki, mağdur ve tanık olanların ifadelerinin iş yerinde alınacağı belirtiliyordu. Ayrıca bu fıkra hükmünün, özel sağlık kurum ve kuruluşlarında görev yapan sağlık personeline karşı görevleri sebebiyle kasten işlenen suçlar hakkında da uygulanacağı maddesi eklenmişti. Teklifte yer alan düzenleme, şiddet sorununu önlemeye yönelik değildi ve caydırıcılıktan uzaktı; kaldı ki benzeri düzenlemeler 2014 yılında da yapılmıştı.

Türk Tabipleri Birliği (TTB) o zaman da bu ve benzeri düzenlemelerin sağlıkta şiddeti önlemeye elverişli ve yeterli olmadığını, sağlık çalışanlarının sağlığının ve canlarının korunması, sağlık hakkının güvence altına alınması için Meclis Araştırma Raporu'nda yer alan önlemlerin bir parçası olarak acil bir suç ve ceza maddesine ihtiyaç olduğunu

*Dr., HDP Milletvekili, TBMM Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu Üyesi
(ORCID No: 0000-0003-4640-9736)

Geliş Tarihi / Received : 30.01.2019

Kabul Tarihi / Accepted : 07.02.2019

belirtmişti. Sağlık Çalışanlarının Sağlığı Çalışma Grubu, giderek artan şiddetin sağlık sisteminin yapısından kaynaklandığını, sorunun çözümü için de sistemi değiştirmek gerektiğini vurguluyordu.

Geçmişte denenmiş ve başarılı bir sonuç alınmamış bir düzenleme yapmak yerine TTB, Türk Eczacıları Birliği (TEB), Türk Diş Hekimleri Birliği (TDHB), Sağlık Emekçileri Sendikası (SES) gibi kurumların önerileri ve dünyadaki deneyimler de göz önüne alınarak daha etkili bir yasa yapılabilirdi. Ancak bu yasa, şiddetle mücadele bahsinden ziyade, hekimlerin uluslararası sözleşmeler, Anayasa ve yasalara aykırı olarak mesleklerinden men edilmelerine neden olacak, dolayısıyla toplum sağlığını da olumsuz etkileyebilecek düzenlemelerle, Anayasa'ya temel aykırılıklar barındıran pek çok maddenin olduğu bir teklif olarak sunuldu.

Kanun Teklifi'nin komisyonda görüşüldüğü dönemde de birçok usulsüzlüğe tanıklık ettik. İçtüzüğün "Anayasa'ya uygunluğun incelenmesi" başlıklı 38'inci maddesi uyarınca "Komisyonlar, kendilerine havale edilen tasarı veya tekliflerin ilk önce Anayasa'nın metin ve ruhuna aykırı olup olmadığını tetkik etmekle yükümlüdürler. Bir komisyon, bir tasarı veya teklifin Anayasa'ya aykırı olduğunu gördüğü takdirde gerekçesini belirterek maddelerin müzakeresine geçmeden reddeder." Hiçbir yasa Anayasa'ya aykırı olamayacağından bu değerlendirmenin komisyon aşamasında yapılması da usulen bir ön şarttır. Bu şart gerçekleştirilmeksizin teklif görüşülerek usule ve yasaya aykırı davranıldı.

Söz konusu Kanun Teklifi'nin 5. Maddesi'nde (*Terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilerek ilgili mevzuat çerçevesinde kamu görevlerinden çıkarılan veya güvenlik soruşturması sonucuna göre kamu görevine alınmayan tabipler ve dış tabipleri, sadece 12. maddenin ikinci fıkrasının (c) bendi kapsamındaki sağlık kurum ve kuruluşlarında mesleklerini icra edebilir. Ancak bunlardan Devlet hizmeti yükümlüsü olanlar, kamu görevine alınmamasına karar verildiği tarihten itibaren, 7/5/1987 tarihli ve 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanununun ek 3'üncü maddesinin birinci fıkrasında birinci grup ilçe merkezleri için belirlenen Devlet hizmeti süresi kadar mesleklerini icra edemezler. Devlet yükümlülüğünü yerine getirirken kamu görevinden çıkarılanların hizmet süreleri bu süreden düşürülür. Bunların düzenledikleri raporlar, yargı kararlarına ve idari işlemlere*

esas alınmaz.) Anayasa'nın pek çok hükmüne aykırı hususlar bulunmaktaydı. Anayasa'nın eşitlik ilkesi başta olmak üzere, sosyal ve hukuk devlet ilkesi, masumiyet karinesi ilkesi çalışma hürriyeti bu maddeyle çelişmekteydi. İçtüzüğün 38'inci maddesi uyarınca 5. Madde komisyonda görüşülmeye başlamadan geri çekilmeliydi.

Baştan kusurlu başlayan komisyon görüşmeleri sırasında da anti-demokratik, otoriter tavırlarla karşı karşıya kalındı. Komisyon görüşmelerine katılan her vekilin, komisyon üyesi olsun ya da olmasın, madde önerileri hakkında görüş belirtmeye hakkı varken 5. Madde önerisi konuşulurken komisyon üyesi milletvekillerinin söz hakkı engellenerek muhalefet vekilleri yok sayıldı. Söz hakkı verilmemesi milletvekilleri tarafından protesto edildiği sırada komisyon başkanının maddeyi önerilen hâliyle geçirmeye çalışması ve gürültüler arasında okuyarak oylamaya sunması da tam bir usulsüzlük örneğiydi. Protesto sesleri arasında, komisyon başkanının okuttuğu öneriler, yaptığı işlemler anlaşılmeden, komisyon üyesi olmayan AKP'li vekillerin komisyon başkanına talimatlarıyla, oylama için ellerin kalktığı görülmeden 5'inci maddenin kabulü ilan edilmiştir. Önergelerin içeriği anlaşılammış ve okunan öneriler dağıtılamamıştır. Hem içtüzüğe hem etik çalışma kurallarına aykırı şekilde madde geçirilmeye çalışılmıştır. Sonrasında yapılan itirazlar ve tutulan tutanak neticesinde her ne kadar ilgili madde tekrar görüşülse de iktidar partisinin tutumu ikinci görüşmede de değişmemiştir.

AKP hükûmeti iktidara geldiği günden bu yana sağlığı kamusal hak değil, kaynak-gelir olarak gören politikalar yürütmüştür. AKP'nin sağlık alanını kamusal bir hak olmaktan çıkararak özelleştirmeye çalışması da söz konusu teklifin temel dayanağını oluşturmaktadır.

Kanun Teklifi, kamu yararı ilkesini esas alan, Anayasa güvence altında bir kuruluş ve meslek örgütü olan TTB'nin etki alanını daraltmıştır. Hekimlerin birden fazla yerde çalışması durumunda TTB'den izin alma gerekliliğinin yasa ile kaldırılması, AKP'nin uzun süredir hedefinde olan meslek odalarının en etkililerinden biri olan TTB'yi zayıflatma hamlesidir. Kanun, hekimler ile söz konusu kuruluşların arasındaki bağın kesilmesine, böylece sağlığa erişimde kamu yararı yerine kâr odaklı sağlık hizmetinin ön plana çıkmasına zemin hazırlamıştır.

Başlangıçta da belirttiğimiz üzere yasa teklifi hazırlanırken ilgili meslek örgütlerinin ve sivil

toplum kuruluşlarının taleplerini ve önerilerini almak yerine onları yok sayan bir tutum izlenmesine rağmen başta TTB olmak üzere, bu kurum ve kuruluşlar teklif komisyonda ve Meclis Genel Kurulu'nda görüşülürken üstlendikleri rolle sürecin gelişimine katkı sundular. Düzenledikleri basın açıklamaları ve mitinglerle Yasa'nın içeriğinin anlaşılmasını, çalışma hakları gasp edilen sağlık emekçilerinin mağduriyetlerinin anlatılmasını ve kamuoyu tepkisinin genişlemesini sağlarken, milletvekillerine yazdıkları mektup ve Meclis görüşmeleri ile teklifin geri çekilmesi için çaba sarf ettiler.

Yükselen tepkiler ve meclisteki diyalogların neticesinde 5. Madde tamamen geri çekilmedi ancak yetersiz de olsa değişiklik yapılarak kabul edildi. Teklifteki kamudan ihraç edilen hekimlerin raporlarının geçersiz sayılacağı ve SGK ile anlaşmalı hastanelerde çalışamayacakları ibareleri Yasa'dan çıkarıldı. Hâlihazırda Meclis'te kabul edilen Yasa'nın meşru ve demokratik olduğunu söylemek zor elbette ki, ancak bu ufak iyileştirmeyi sağlamak meslek örgütlerinin, sivil toplum kuruluşlarının, basının ve muhalefet partilerine mensup milletvekillerinin ortak çalışması ile mümkün olabildi.

AKP, 16 Nisan Referandumunu ile değiştirilen Anayasa ile sert kuvvetler ayrılığı modeline geçildiğini iddia ediyor. Ancak Saray'da hazırlanan kanun paketlerinin Meclis'te AKP'li vekillerin dayatması ile oylanıp muhalefetin eleştirilerine kulak asılmaksızın yürürlüğe sokulması, yürütme organının yasama organını tahakküm altına aldığı gösteriyor. Yasamanın, yürütmeden bağımsız hareket edemediği bir sistemde kuvvetler ayrılığı ilkesinin uygulandığını söylemek maalesef ki mümkün değildir.

Kanun yapıcı milletvekillerinin ve yürütme erki başının seçimle belirlenmesi demokratik siyaset için gerekli bir başlangıçtır muhakkak; fakat yeterli değildir. Çoğunluğun tahakkümünü kırmak ve çoğulculuğu beslemek için seçimden seçime oy kullanmak yerine katılımcı demokrasiyi güçlendirmek gerekmektedir. Tek adamlığın, keyfiyete tâbi yönetimin, hukuksuzluğun, muhâlif kesimlere baskılar ve yıldırma politikaları sonrası yerleşen çaresizlik hissinin ve rehavetin ülkenin genel tablosu hâline geldiği bu dönemde, halk, sivil toplum ve seçilmişlerin ortaklaşa hareket etme gücü ve kararlılığı göstermesi her şeye rağmen bu anlamda umut verici bir gelişme olarak yorumlanmalıdır. İlerleyen dönem için de birlikte mücadeleyi büyütmenin yolları aranmalıdır.